

Stanisław Urban

WPLYW PRZYSTĄPIENIA POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ NA ROZWÓJ HANDLU ZAGRANICZNEGO ARTYKUŁAMI ROLNO-SPOŻYWCZYMI

1. Wstęp

Polska ma wielowiekowe tradycje uczestnictwa w handlu międzynarodowym żywnością. Eksport i import produktów rolnych oraz wyrobów przemysłu spożywczego odgrywają w jej gospodarce dużą rolę. Produktami rolnymi zawsze eksportowanymi przez Polskę były: zboże, żywiec, zwłaszcza wołowy, skóry, miód i produkty leśne. W okresie międzywojennym zaczęto eksportować na większą skalę produkty spożywcze w wysokim lub średnim stopniu przetworzone, np. cukier, bekony, szynki, konserwy mięsne, masło, sód jęczmienny, owoce i warzywa oraz ich przetwory, a także alkohole. Ich odbiorcami były w głównej mierze kraje Europy Zachodniej. Po wojnie Polska nadal realizowała eksport rolno-spożywczy, przy czym jego struktura zmieniała się. Import towarów tej grupy dotyczył głównie zbóż i pasz oraz używek (kawy, herbaty) oraz owoców południowych, przede wszystkim cytrusów [Urban, Szlachta 2000, s. 172-174].

Przez znaczną część okresu powojennego, tj. do 1973 r., poziom eksportu artykułów rolno-spożywczych przewyższał poziom importu towarów tej grupy, a wypracowane nadwyżki zasilają budżet państwa. Przez długi okres w historii powojennej naszego kraju eksport towarów rolno-spożywczych dostarczał ok. 1/3 wpływów dewizowych z krajów kapitalistycznych. Od 1973 r. odnotowywano ujemne saldo w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi, przy czym rozmiar deficytu był różny i wykazywał zmienne tendencje. Dążąc do ograniczenia deficytu płatniczego w handlu zagranicznym, administracja państwowa swoimi decyzjami starała się poprawić saldo handlu rolno-spożywczego np. przez ograniczenie importu. Handel ten przybrał zdecydowanie surowcowy charakter. Zmniejszająca się pod koniec XX wieku produkcja rolnictwa i przemysłu spożywczego nie sprzyjały eksportowi. Jednocześnie rósł import produktów spożywczych atrakcyjnie opakowanych i w szerokim asortymencie, skutecznie konkurujących z wyrobami krajowymi [Urban, Szlachta 2000].

Restrukturyzacja polskiego rolnictwa, a zwłaszcza przemysłu spożywczego, jego przystosowanie do wymogów Unii Europejskiej oraz nowe inwestycje finansowe, w znacznej części z funduszy inwestorów zagranicznych, a także ze środków Unii Europejskiej, napływ nowych technologii i innowacji produktowych, a także przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowały dynamiczny wzrost eksportu rolno-spożywczego, zmianę jego struktury oraz kierunków geograficznych. Zmiany te warto obserwować i poddać analizie.

Celem pracy jest ocena zmian w udziale Polski w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi, jakie nastąpiły w 2004 r. po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Analiza została wykonana na podstawie danych statystycznych publikowanych w *Analizach rynkowych. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi*.

2. Stan handlu zagranicznego Polski w latach 2000-2006

W roku 2000 Polska wyeksportowała ogółem towary o wartości 31,6 mld dolarów. W kolejnych latach wartość eksportu dynamicznie rosła, by w roku 2006 osiągnąć wartość 87,5 mld euro. Tempo przyrostu wartości eksportu z upływem lat przyspiesza. Jest to szczególnie widoczne w roku 2004 i w latach następnym (tab. 1).

Tabela 1. Wartość obrotów handlu zagranicznego z uwzględnieniem produktów rolno-spożywczych

Wyszczególnienie	2000 (mln USD)	2001 (mln USD)	2002 (mln USD)	2003 (mln euro)	2004 (mln euro)	2005 (mln euro)	2006* (mln euro)
Handel ogółem							
1. Eksport	31651,3	36092,2	41009,8	47526,4	59698,0	71423,5	87541,4
2. Import	48940,2	50275,1	55112,7	60353,8	71354,3	81169,7	99992,9
Saldo (1-2)	-17288,9	-14182,8	-14102,9	-12827,4	-11656,3	-9746,2	-12451,5
Handel rolno-spoż.							
1. Eksport	2650,0	3030,1	3285,1	4010,4	5242,2	7028,0	8291,2
2. Import	3182,6	3406,0	3575,7	3556,9	4406,5	5373,5	6174,4
Saldo (1-2)	-532,6	-375,9	-290,6	453,5	835,7	1654,5	2116,8
Udział obrotów rolno-spożywczych w obrotach ogółem (w %)							
1. Eksport	8,4	8,4	8,0	8,4	8,8	9,8	9,5
2. Import	6,5	6,8	6,5	5,9	6,2	6,7	6,2
3. Saldo	3,1	2,7	2,1	-	-	-	-

* Dane wstępne.

Źródło: [Analizy rynkowe...].

Import ogółem w 2000 r. osiągnął wartość 48,0 mld dolarów. W następnych latach wartość importu stopniowo rosła, przy czym tempo jego wzrostu było wolniejsze aniżeli tempo wzrostu wartości eksportu, co jest pozytywnym zjawiskiem.

Saldo handlu zagranicznego w Polsce w latach 2000-2006 było ujemne. Najwyższy deficyt wynoszący 17,3 mld dolarów osiągnięto w 2000 r., a najniższy, wartości 9,7 mld euro, w 2005 r. Saldo malało w latach 2000-2005. W 2006 r. wartość ujemna salda handlu międzynarodowego zaczęła rosnać.

Wartość ogółem eksportu produktów rolno-spożywczych w roku 2000 osiągnęła wartość 2,6 mld dolarów i stopniowo rosła, by w roku 2006 osiągnąć wartość 8,3 mld euro. Szczególnie szybki przyrost wartości eksportu tej grupy towarów wystąpił od 2004 r. W latach 2003-2006 wartość eksportu rolno-spożywczego wzrosła przeszło dwukrotnie.

Wartość ogółem importu produktów rolno-spożywczych wynosiła w roku 2000 prawie 3,2 mld dolarów i do 2006 r. wzrosła do 6,2 mld euro. Tempo przyrostu wartości importu rolno-spożywczego było znacznie niższe aniżeli eksportu.

Saldo handlu zagranicznego rolno-spożywczego w Polsce w analizowanym okresie, czyli w latach 2000-2002, było ujemne przy czym najwyższy deficyt wykazywało w roku 2000 – 533 mld dolarów, i stopniowo malało. Od roku 2003 wykazywało ono wartość dodatnią szybko rosącą, która w roku 2006 osiągnęła kwotę 2,1 mld euro. Rolnictwo i przemysł spożywczy wnoszą więc istotny i ciągle rosnący wkład w równowagę międzynarodowego bilansu płatniczego naszego kraju.

Udział obrotów rolno-spożywczych w obrotach ogółem po stronie eksportu w omawianym okresie początkowo wynosił 8,4%, następnie wzrastał, osiągając na koniec poziom 9,5%. Jest to udział znaczny, który przypuszczalnie jeszcze wzrośnie, głównie dzięki rozwojowi przemysłu spożywczego. Udział importu produktów rolno-spożywczych w imporcie ogółem był stabilny i wahał się w granicach 5,9-6,8%.

Udział salda ujemnego w grupie produktów rolno-spożywczych w latach 2000-2003 był niewielki i wynosił 3,1-2,1% z wyraźną tendencją malejącą.

3. Geografia polskiej wymiany międzynarodowej produktami rolno-spożywczymi

W tabeli 2 przedstawiono obroty produktami rolno-spożywczymi z krajami, z którymi handel osiągnął najwyższą wartość w latach 2005 i 2006. Uwzględniono przy tym 14 państw i grupę krajów bałtyckich obejmującą Litwę, Łotwę i Estonię.

Zarówno głównym importerem polskich produktów rolno-spożywczych, jak i ich eksporterem do Polski są Niemcy. Tempo roczne wzrostu wartości obrotów wynosi nadal 10%. Saldo we wzajemnym bilansie płatniczym jest dodatnie i w 2006 r. wynosiło ponad 1 mld euro. Na drugim miejscu pod względem wartości obrotów produktami rolno-spożywczymi plasuje się Holandia. Handel z tym krajem przynosi wysokie saldo ujemne, którego wartość w 2006 r. uległa zmniejszeniu. Trzecim

polskim partnerem na rynku rolno-spożywczym są Włochy, czwartym – Czechy, a piątym – Wielka Brytania.

Nasz poprzedni główny partner handlowy na tym rynku, jakim była Rosja, teraz zajmuje dalsze miejsce, zapewne z powodu embarga politycznego nałożonego przez Rosję na polskie produkty. Ale handel z Rosją przynosi nam wysokie dodatnie saldo w bilansie płatniczym, co ułatwia rozliczenia za kupowane od niej przez Polskę surowce energetyczne.

Tabela 2. Obroty produktami rolno-spożywczymi z wybranymi krajami (w mln euro)

Wyszczególnienie	2005			2006*		
	eksport	import	saldo	eksport	import	saldo
Rosja	505,2	51,1	454,1	431,5	49,8	381,7
Ukraina	154,8	54,3	100,5	176,0	104,8	71,3
Białoruś	119,2	6,2	113,0	140,8	10,8	129,9
Niemcy	1777,8	880,0	897,8	2025,5	1010,1	1015,4
Holandia	424,8	524,8	-100,0	508,0	569,3	-61,3
Włochy	379,2	275,1	104,1	493,9	295,0	198,9
Wielka Brytania	395,5	101,5	294,0	529,2	107,8	421,4
Francja	223,2	210,9	12,3	273,6	239,9	33,7
Węgry	291,3	117,7	173,6	356,6	139,2	217,4
Czechy	378,5	197,4	181,1	534,0	250,6	283,4
Słowacja	162,7	74,7	88,0	204,2	96,9	107,3
Kraje bałtyckie	267,2	54,9	212,3	384,1	59,3	324,8
Rumunia	92,0	15,7	76,2	113,6	13,8	99,8
Bułgaria	25,5	38,0	-12,5	36,0	35,5	0,5
USA	160,5	90,7	69,8	163,8	102,0	61,9

* Dane wstępne.

Źródło: [Analizy rynkowe...].

Podkreślić należy, że w roku 2006 znacznie wzrosły obroty ze wszystkimi uwzględnionymi w tab. 2 partnerami, z wyjątkiem Rosji. Saldo ujemne, poza wspomnianą już Holandią, osiągnięto w 2005 r. w obrotach z Bułgarią. Poza Niemcami wysokie saldo dodatnie osiągamy w handlu z Wielką Brytanią, Rosją, krajami bałtyckimi i Czechami.

Rozwój handlu międzynarodowego produktami rolno-spożywczymi dotyczy głównie europejskich państw zgrupowanych w Unii Europejskiej. Maleje znaczenie handlu z Rosją na rzecz krajów bałtyckich oraz Ukrainy i Białorusi. Coraz mniej istotny staje się też handel z USA.

W tabeli 3 przedstawiono wartość obrotów produktami rolno-spożywczymi z głównymi grupami państw i ich strukturę geograficzną. Wyróżniono przy tym państwa UE-25, grupę państw EFTA, pozostałe kraje rozwinięte, Wspólnotę Niepodległości Państw, kraje bałkańskie i kraje rozwijające się.

Tabela 3. Obroty produktami rolno-spożywczymi i ich struktura gospodarcza

Wyszczególnienie	2003			2004			2005			2006		
	eksport	import	saldo	eksport	import	saldo	eksport	import	saldo	eksport	import	saldo
	Obroty (mln euro)											
UE-25	2616,7	2175,9	440,8	3781,9	2722,7	1059,1	5190,8	6386,1	1802,7	8313,7	3795,9	2517,8
EFTA	51,5	150,7	-99,3	59,7	176,2	-116,5	63,4	230,6	-167,2	73,1	317,6	-244,5
Pozostałe kraje rozwinięte	220,0	152,4	67,6	231,1	164,1	67,0	243,1	171,7	71,4	260,5	195,4	65,1
WNP	624,1	132,6	491,5	684,8	92,5	592,4	862,2	136,1	726,1	863,6	186,8	676,8
Kraje bałkańskie	176,7	42,6	134,1	189,3	63,2	126,1	240,3	70,8	169,5	264,5	91,6	172,9
Kraje rozwijające się	321,4	902,7	-501,3	295,3	1150,6	-855,3	409,5	1374,8	-965,2	498,8	1577,6	-1078,8
Razem	4010,4	3556,9	453,5	5242,2	4369,3	872,8	7028,0	5373,5	1654,5	8291,2	6174,4	2116,8
	Struktura (w %)											
UE-25	65,2	61,2	-	72,1	62,3	-	73,9	63,1	-	76,1	61,5	-
EFTA	1,3	4,2	-	1,1	4,0	-	0,9	4,3	-	0,9	5,1	-
Pozostałe kraje rozwinięte	5,5	4,3	-	4,4	3,8	-	3,5	3,2	-	3,1	3,2	-
WNP	15,6	3,7	-	13,1	2,1	-	12,3	2,5	-	10,4	3,0	-
Kraje bałkańskie	4,4	1,2	-	3,6	1,4	-	3,4	1,3	-	3,2	1,5	-
Kraje rozwijające się	8,0	25,4	-	5,6	26,3	-	5,8	25,6	-	6,0	25,6	-
Razem	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-

Źródło: [Analizy rynkowe...].

Przytoczone dane potwierdzają, że głównym partnerem Polski w handlu rolno-spożywczym jest Unia Europejska, przy czym jej rola, zwłaszcza po stronie przyjmowania polskiego eksportu, systematycznie rośnie. W roku 2003 eksport do państw Unii Europejskiej wynosił 65,2%, a w 2006 r. już 76,1% całego eksportu. Natomiast import był stosunkowo stabilny i jego udział w imporcie ogółem wynosił 61% lub nieco więcej. Saldo w obrotach rolno-spożywczych z państwami należącymi do Unii Europejskiej zawsze było dodatnie i systematycznie rosło [Urban 2006, s. 652-658].

Na drugim miejscu plasują się kraje rozwijające się. Zarówno eksport, jak i import szybko tu rosną. Są to państwa dostarczające towary nisko przetworzone, np. owoce południowe i używki, które sprzedają stosunkowo tanio. Obroty z tymi krajami cechuje ujemne saldo, którego wartość szybko rośnie.

Na trzecim miejscu pod względem wartości obrotów plasuje się WNP. I w tym przypadku występuje wzrost obrotów po stronie eksportu i importu, ale tempo ich wzrostu jest znacznie mniejsze. Stąd w analizowanych czterech latach udział eksportu do WNP zmalał z 15,6 do 10,4%, import zaś zmniejszył się z 3,7 do 3,1%.

Obroty z państwami EFTA mają niewielką wartość i po stronie eksportu rosły powoli, natomiast szybciej rosła wartość importu. Saldo handlu z tą grupą państw było ujemne i szybko rosło. Z kolei obroty z pozostałymi krajami rozwiniętymi utrzymywały się na niskim poziomie i rosły powoli. Dawały też dodatnie saldo, ale niezbyt wysokie. Podobnie wyglądały obroty rolno-spożywcze krajów bałkańskich.

Następują widoczne zmiany w strukturze geograficznej handlu rolno-spożywczego. W zakresie przyjmowania polskiego eksportu rósł szybko eksport do państw Unii Europejskiej, natomiast zmniejszył się eksport do wszystkich pozostałych grup państw, zwłaszcza do WNP. W zakresie importu rola Unii Europejskiej ustabilizowała się na poziomie ok. 61%, minimalnie wzrosło znaczenie państw należących do EFTA, a zmalało do WNP; istotność pozostałych grup państw zasadniczo nie zmieniła się.

Bardziej szczegółowej analizie poddano obroty produktami rolno-spożywczymi z państwami Unii Europejskiej. Uwzględniono przy tym UE-15, UE-10 i UE-25. Analizą objęto lata 2002-2006 (tab. 4).

Eksport w roku 2002 był stosunkowo niski w przypadku UE-10, natomiast znacznie wyższy w przypadku państw UE-15 i UE-25. Był to efekt poprzedniego okresu, kiedy polska gospodarka była zorientowana na wymianę międzynarodową w ramach państw RWPG, natomiast handel z Unią Europejską nie był zbyt rozwinięty. Sytuacja uległa radykalnej zmianie w roku 2004, kiedy do Unii przystąpiło 10 państw Europy Środkowej i Wschodniej, z którymi wcześniej Polska prowadziła handel w ramach RWPG.

Również utrudnienia stwarzane eksporterom polskiej żywności przez państwa WNP, w tym Rosję, spowodowały wzrost zainteresowania polskich eksporterów żywności rynkiem państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym głównie dużych państw, takich jak Niemcy, Wielka Brytania i Francja. Zwłaszcza rynek niemiecki

ze względu na bliskość geograficzną i tradycje współpracy gospodarczej okazał się bardzo dobrym kierunkiem eksportu polskiej żywności. Ale obszarem ekspansji polskiego eksportu rolno-spożywczego są wszystkie bez wyjątku państwa UE-25. Stąd w latach 2002-2006 eksport do nich wzrósł blisko trzykrotnie. Wzrastał też import rolno-spożywczy z państw należących do UE. Przy tym tempo wzrostu importu było znacznie niższe aniżeli eksportu, zwłaszcza w przypadku państw UE-15.

Tabela 4. Obroty produktami rolno-spożywczymi z UE

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006*	2005=100
W mln euro						
Eksport UE-15	1698,2	2041,6	2988,2	4063,0	4788,2	117,8
Import UE-15	2013,4	1848,5	2395,9	2938,0	3244,4	110,4
Saldo	-315,2	193,1	592,4	1125,0	1543,8	137,2
Eksport UE-10	525,1	575,1	793,6	1127,8	1525,5	148,4
Import UE-10	337,9	327,4	367,9	450,1	551,5	117,3
Saldo	182,7	247,8	425,7	677,7	974,0	169,5
Eksport UE-25	2223,2	2616,7	3781,8	5190,8	6313,7	129,8
Import UE-25	2351,2	2175,9	2763,8	3388,1	3795,9	118,8
Saldo	-128,0	440,8	1018,0	1802,7	2517,8	153,6
Udział %						
Eksport UE-15	48,9	50,9	57,0	57,8	57,7	-0,1
Import UE-15	53,2	52,0	54,4	54,7	52,6	-2,1
Eksport UE-10	15,1	14,3	15,1	16,1	18,4	+2,3
Import UE-10	8,9	9,2	8,3	8,4	8,9	+0,5
Eksport UE-25	64,0	65,2	72,1	73,9	76,1	+2,2
Import UE-25	62,2	61,2	62,7	63,1	61,5	-1,6

* Dane wstępne.

Źródło: [Analizy rynkowe...].

Saldo wymiany z państwami UE-10 było zawsze dodatnie, natomiast w przypadku UE-15 i UE-25 w roku 2003 miało wartość ujemną. We wszystkich przypadkach szybko rosło.

Podkreślić należy, że rynek Unii Europejskiej dzięki swej otwartości stwarza szansę dalszego wzrostu eksportu rolno-spożywczego. Ze względu na walory smakowe, naturalność i walory ekologiczne polska żywność staje się modnym elementem na stołach zachodnioeuropejskich konsumentów. Również liczna polska emigracja z najnowszego okresu, skierowana do państw rozwiniętych gospodarczo Europy Zachodniej, głównie do Niemiec, Wielkiej Brytanii i Irlandii, stwarza szansę rozwoju eksportu polskiej żywności i pozyskania bardzo licznego oraz szybko umacniającego się pod względem ekonomicznym segmentu rynku eksportowego [Urban 2006].

4. Struktura rodzajowa polskiego handlu zagranicznego w sektorze rolno-spożywczym

Dla producenta oraz przetwórców żywności, a także osób zajmujących się międzynarodowym handlem żywnością istotna jest struktura eksportu i importu produktów rolno-spożywczych. Strukturę eksportu rolno-spożywczego z Polski przedstawiono w tab. 5. Uwzględniono przy tym lata 2003-2006, by ocenić zmiany spowodowane przystąpieniem Polski do UE.

Tabela 5. Struktura eksportu rolno-spożywczego

Produkty	2003		2004		2005		2006*	
	mln euro	%	mln euro	%	mln euro	%	mln euro	%
1. Produkty zwierzęce	1470,9	36,7	1995,3	38,1	2935,6	41,8	3467,8	41,8
Zwierzęta żywe	150,1	3,7	221,1	4,2	282,4	4,0	328,5	4,0
Mięso i przetwory	594,9	14,8	752,8	14,4	1141,2	16,2	1416,4	17,1
Produkty mleczarskie	329,0	8,2	560,9	10,7	879,3	12,5	909,1	11,0
Ryby i przetwory	279,5	7,0	345,5	6,6	486,4	6,9	625,5	7,5
Pozostałe produkty zwierzęce	117,4	2,9	115,0	2,2	146,3	2,1	188,3	2,3
2. Produkty roślinne	2285,2	57,2	2887,2	55,1	3573,4	50,8	4221,8	50,9
Zboża i ich przetwory	166,1	4,1	190,9	3,6	375,0	5,3	393,4	4,7
Rośliny oleiste i ich przetwory	40,6	1,0	116,3	2,2	168,4	2,4	243,6	2,9
Owoce i przetwory	694,4	17,3	737,3	14,1	822,6	11,7	982,3	11,8
Warzywa i przetwory	257,8	6,4	296,0	5,6	344,6	4,9	379,4	4,6
Grzyby i przetwory	176,8	4,4	182,9	3,5	195,3	2,8	221,3	2,7
Ziemniaki i przetwory	98,5	2,5	106,8	2,0	134,4	1,9	152,5	1,8
Cukier i przetwory	407,7	10,2	593,5	11,3	669,4	9,5	802,2	9,7
Kawa, herbata i kakao	121,1	3,0	122,4	2,3	146,5	2,1	185,6	2,2
Tytoń i papierosy	73,4	1,8	128,4	2,4	213,4	3,0	356,1	4,3
Alkohole	57,1	1,4	76,9	1,5	92,7	1,3	110,1	1,3
Pozostałe produkty roślinne	191,7	4,8	335,8	6,4	411,2	5,9	395,4	4,8
3. Pozostałe produkty rolno-spożywcze	254,3	6,3	359,7	6,9	518,9	7,4	601,6	7,3
Ogółem	4010,4	100,0	5242,2	100,0	7028,0	100,0	8291,2	100,0

* Dane wstępne.

Źródło: [Analizy rynkowe...].

W roku 2003 w strukturze eksportu zdecydowanie przeważały produkty roślinne (57,0%), natomiast w 2006 r. ich udział w eksporcie rolno-spożywczym ogółem był znacznie mniejszy i wynosił 50,9%. W analizowanym okresie wzrósł eksport produktów zwierzęcych z 36,7 do 41,8% oraz w grupie pozostałych produktów rolno-spożywczych z 6,3 do 7,3%.

W grupie produktów zwierzęcych zdecydowanie przeważały produkty mięsne i ich przetwory. Ich udział w eksporcie rolno-spożywczym wzrósł w omawianym okresie z 14,8 do 17,1%. W pozostałych grupach towarowych produktów zwierzęcych przyrost eksportu był niższy, z wyjątkiem produktów mleczarskich. Ale wartość eksportu wyrażona w euro w badanym okresie w grupie produktów zwierzęcych wzrosła przeszło dwukrotnie. Podobnie było we wszystkich grupach produktów zwierzęcych, z wyjątkiem pozostałych produktów zwierzęcych, których eksport wzrósł o 60%.

Wśród produktów roślinnych najwyższy udział w eksporcie miały owoce i ich przetwory. Ich udział w eksporcie rolno-spożywczym w badanym okresie zmniejszył się z 17,3 do 11,8%. Drugie miejsce zajmował cukier i jego przetwory, których udział w eksporcie zmalał z 10,2 do 9,7%.

W omawianym okresie wzrósł eksport następujących grup produktów roślinnych: zbóż i ich przetworów, roślin oleistych i ich przetworów, tytoniu i papierosów. Natomiast zmalał eksport następujących grup towarowych (poza ww.): warzyw i ich przetworów, grzybów i przetworów, ziemniaków i przetworów, kawy, herbaty i kakao (reeksport) oraz alkoholi. Eksport pozostałych produktów roślinnych, po krótkotrwałym wzroście, utrzymał udział w eksporcie na niezmiennym poziomie.

W analizowanym okresie wzrosła wartość eksportu wszystkich grup produktów roślinnych. Największy wzrost eksportu osiągnięto w przypadku tytoniu i papierosów oraz roślin oleistych i ich przetworów. W tym okresie eksport pozostałych produktów rolno-spożywczych wzrósł też przeszło dwukrotnie, a ich udział w eksporcie ogółem produktów rolno-spożywczych wzrósł z 6,3 do 7,3%.

Ogólnie można więc stwierdzić, że w okresie po przystąpieniu do Unii Europejskiej wzrósł eksport większości grup produktów rolno-spożywczych. Istotne zmiany nastąpiły też w strukturze eksportu. Wzrósł eksport produktów wysoko przetworzonych przemysłowo, natomiast zmniejszył się eksport spożywczych surowców rolnych.

Strukturę importu rolno-spożywczego przedstawiono w tab. 6. Zdecydowanie dominują w imporcie do Polski produkty roślinne, których udział w imporcie rolno-spożywczym ogółem w latach 2003-2006 zmniejszył się z 71,8 do 69,1%. Wzrósł natomiast udział importu produktów zwierzęcych z 18,6 do 23,7%. Udział pozostałych produktów rolno-spożywczych zmniejszył się z 9,7 do 7,2%.

W grupie produktów zwierzęcych największy udział w imporcie mają ryby i ich przetwory. Natomiast największy wzrost importu nastąpił w przypadku mięsa i przetworów mięsnych.

W grupie produktów roślinnych największy udział w imporcie rolno-spożywczym mają owoce i ich przetwory, których udział w analizowanym okresie zmniejszył się z 17,4 do 15,6%. Drugie miejsce zajmują rośliny oleiste i ich przetwory, których udział w latach 2003-2006 zmniejszył się z 15,6 do 12,1%. Na trzecim miejscu plasuje się import używek, tj. kawy, herbaty, kakao, których udział w imporcie uległ zmniejszeniu z 11,4 do 8,3%. Również znaczny udział w imporcie mają

Tabela 6. Struktura importu rolno-spożywczego

Produkty	2003		2004		2005		2006*	
	mln euro	%	mln euro	%	mln euro	%	mln euro	%
1. Produkty zwierzęce	660,1	18,6	951,3	21,6	1316,6	24,5	1462,1	23,7
Zwierzęta żywe	38,1	1,1	66,1	1,5	93,9	1,7	60,6	1,0
Mięso i przetwory	104,4	2,9	252,2	5,7	391,1	7,3	298,4	6,5
Produkty mleczarskie	50,8	1,4	62,3	1,4	97,7	1,8	137,7	2,2
Ryby i przetwory	335,2	9,4	401,5	9,1	547,6	10,2	669,9	10,8
Pozostałe produkty zwierzęce	131,2	3,7	169,7	3,9	186,3	3,5	195,5	3,2
2. Produkty roślinne	2553,0	71,8	3140,5	71,3	3663,1	68,2	4266,3	69,1
Zboża i ich przetwory	207,1	5,8	316,4	7,2	254,6	4,7	361,6	5,9
Rośliny oleiste i ich przetwory	555,4	15,6	572,4	13,0	625,9	11,6	747,6	12,1
Owoce i przetwory	619,7	17,4	678,1	15,4	874,4	16,3	960,9	15,6
Warzywa i przetwory	148,1	4,2	182,3	4,1	217,4	4,0	247,1	4,0
Ziemniaki i przetwory	53,8	1,5	86,5	2,0	74,9	1,4	175,3	2,8
Cukier i przetwory	208,0	5,8	190,3	4,3	259,8	4,8	335,7	5,4
Kawa, herbata i kakao	404,6	11,4	410,2	9,3	458,3	8,5	509,5	8,3
Tytoń i papierosy	59,5	1,7	138,7	3,1	200,6	3,7	239,6	3,0
Alkohole	41,8	1,2	46,1	1,0	70,2	1,3	61,4	1,0
Pozostałe produkty roślinne	255,1	7,2	519,5	11,8	627,0	11,7	627,6	10,2
3. Pozostałe produkty rolno-spożywcze	343,8	9,7	314,1	7,1	393,9	7,3	446,0	7,2
Ogółem	3557,0	100,0	4406,5	100,0	5373,5	100,0	6174,4	100,0

* Dane wstępne.

Źródło: [Analizy rynkowe...].

pozostałe produkty roślinne, których udział wzrósł z 7,2 do 10,2%. Ponadto w analizowanym okresie malał udział w imporcie zbóż i ich przetworów, cukru i przetworów oraz alkoholi. Wzrosło natomiast znaczenie importu warzyw i ich przetworów oraz tytoniu i papierosów. W przypadku wszystkich grup produktów stanowiących przedmiot importu rolno-spożywczego w latach 2003-2006 wartość importu poważnie wzrosła.

5. Podsumowanie

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało dynamiczny wzrost udziału Polski w międzynarodowej wymianie gospodarczej artykułami rolno-spożywczymi. W latach 2003-2006 eksport polskich artykułów rolno-spożywczych wzrósł o 106,7%, tj. o 4 280,8 mln euro, import zaś zwiększył się o 73,6%, tj. o 2 517,4 mln euro. Saldo handlu zagranicznego rolno-spożywczego od roku 2003 wykazuje wartość dodatnią i szybko rośnie.

Zmianie uległa geografia polskiego handlu zagranicznego. Pod względem wartości obrotów produktami rolno-spożywczymi głównym partnerem Polski po akcesji Unii Europejskiej są Niemcy i kolejno: Holandia, Włochy, Czechy i Wielka Brytania. Tradycyjny główny partner handlowy Polski, jakim wcześniej była Rosja, zajmuje obecnie dalekie miejsce. Rozwój handlu zagranicznego towarami rolno-spożywczymi głównie dotyczy państw należących do Unii Europejskiej. Zmniejszyła się natomiast wymiana z państwami WNP.

Handel produktami rolno-spożywczymi z państwami Unii Europejskiej ma szansę dalszego wzrostu obrotów ze względu na walory smakowe polskich produktów oraz ich ekologiczność. Potencjalny chłonny rynek stanowi też polska emigracja, która chce kupować polską żywność.

Zmienia się struktura rodzajowa polskiego eksportu i importu rolno-spożywczego. Nadal zarówno w eksporcie, jak i imporcie przeważają produkty roślinne, ale przewaga ta szybko maleje, a rośnie udział produktów zwierzęcych. Zmniejsza się też eksport surowców rolnych, a rośnie eksport produktów spożywczych wysoko przetworzonych przemysłowo.

W imporcie rolno-spożywczym nadal wysoki udział mają surowce sprowadzane z krajów rozwijających się, chociaż zaznacza się tendencja do wzrostu importu półproduktów spożywczych i produktów nisko przetworzonych, np. soków owocowych i warzywnych.

Literatura

Analizy rynkowe. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi 2001-2007.

Urban S., *Development of International Trade in Food and Agricultural Products on the Example of Poland. International Business Administration*, Silesian University in Opava, Karvina 2006, s. 652-658.

Urban S., Szlachta K., *Ekonomika i organizacja handlu żywnością*, AE, Wrocław 2000.

AN IMPACT OF THE POLISH ACCESSION TO THE EU ON THE DEVELOPMENT OF POLISH FOREIGN TRADE IN AGRO-FOOD PRODUCTS

Summary

Polish accession to the structure of the European Union has resulted in a considerable increase in Polish contribution, as far as the international trade in agro-food products is concerned. In consequence, a good balance between the Polish and international trade has been notified from 2003 and is still in the increase. As a result, the Polish trade geography has changed. After the accession the Polish agro-food trade mainly with the European Union countries has been developed. The main Polish partner

in trade has become Germany but the trade with Russia has fallen down from the first to far position. Furthermore, there is a substantial change in the structure of the Polish foreign agro-food trade. A considerable fall in the trade of plant products has become noticeable, but the trade of animal products is being grown. The trade in row agriculture products has also gone down. However, the trade in highly pro-cessed agro-food products continues to rise.

Stanisław Urban – prof. dr hab. inż., profesor zwyczajny w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.